

Отримано: 6 березня 2018 р.

Прорецензовано: 13 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: ruslana-padalka@i.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-77-79

Падалка Р. М., Листопад К. В. Прозоніми у творах Оскара Уайльда. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 77–79.

УДК821.111Уайльд.08

**Падалка Руслана Миколаївна,
Листопад Катерина Віталіївна,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»**

ПРОЗОНІМИ У ТВОРАХ ОСКАРА УАЙЛЬДА

Образне сприйняття літературного твору, розуміння значення вживаних письменником слів завжди допомагало розумінню мистецтва в цілому, попри сприйняття мистецтва слова. Сучасним дослідникам властиво уявляти процес створення власного імені як своєрідний різновид кодування історико-культурної інформації. За такого підходу антропонімію можна розглядати як специфічний культурний текст. Актуальність проведеного дослідження обґрунтовується зростим інтересом до вивчення прозонімів в аспекті зв'язку мови та культури. У статті систематизовано ономастичний матеріал творів О. Уайльда, класифіковано прозоніми за лексико-семантичною структурою.

Ключові слова: антропоніми, лексика, семантика, прозоніми, омоніми.

**Падалка Руслана Николаевна,
Листопад Екатерина Витальевна,
ДВНЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск**

ПРОЗОНИМЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ОСКАРА УАЙЛЬДА

Образное восприятие литературного произведения, понимание значения употребляемых писателем слов всегда способствовало пониманию искусства в целом, невзирая на восприятие искусства слова. Современным исследователям свойственно представлять процесс создания собственного имени как своеобразную разновидность кодировки историко-культурной информации. При таком подходе антропонимию можно рассматривать как специфический культурный текст. Актуальность проведеного исследования обосновывается возросшим интересом к изучению прозонимов в аспекте связи языка и культуры. В статье систематизирован ономастичний матеріал произведений О. Уайльда, классифицированы прозонимы по лексико-семантической структуре.

Ключевые слова: антропонимы, лексика, семантика, прозонимы, омонимы.

**Ruslana Padalka,
Kateryna Listopad,
Donbas State Pedagogical University, Slovyansk**

PROZONIMA IN A WORKS BY OSCAR WILDE

Proper names of people or anthroponyms constitute quite a significant part of lexical structure of the language. They are common in all styles of modern language, and like other appellative words are subject to phonetic, word-formative and semantic regularities. Figurative perception of the literary work, understanding of value of the words used by the writer has always contributed to the understanding of art in general, despite the perception of the art of the word. Modern researchers tend to present process of creation of a proper name as a peculiar kind of encoding of historical and cultural information. Taking into consideration this approach, the anthroponymy can be considered as the specific cultural text. The relevance of the research under study is proved by the increased interest in studying of prozonima in aspect of connection of language and culture. Onomastic material of works by O. Wilde is systematized and prozonima are classified by lexical and semantic structure in the article.

Key words: anthroponima, lexicon, semantics, prozonima, homonyms.

Актуальність дослідження. Власні назви людей, або антропоніми, становлять значну частину лексичного складу мови. Прозоніми так само, як і антропоніми, поширені в усіх стилях сучасної мови, і як інші апеллятивні слова підлягають фонетичним, словотвірним, семантичним закономірностям.

У такій галузі мовознавства, як антропоніміка, наявна ще низка спірних і малодосліджених питань, зокрема антропонімії творів зарубіжних авторів.

Актуальність статті зумовлена тим, що в ньому зібрано й систематизовано 80 прозонімів зі сторінок творів англійського письменника Оскара Уайльда, вивчено їхні семантичні парадигми.

Об'єктом дослідження є прозоніми творів О. Уайльда.

Предмет дослідження – семантичні типи прозонімів.

Метою статті є встановлення семантичних типів прізвищ творів О. Уайльда, скеровуючись на виконання таких завдань: зібрати прізвища з творів О. Уайльда; установити їхні семантичні типи.

Поставлені завдання розв'язано на матеріалі прізвищ, що зафіксовані у 18-ти творах Оскара Уайльда: “The Picture of Dorian Gray”, “Lord arthur savile’s crime”, “The model millionaire”, “The canterville chost”, “A florentine tragedy”, “A woman of no importance”, “Charmides and others poems”, “For love of the king”, “Pen, pencil and poison”, “The Picture of Dorian Gray”, “The Birthday of the Infanta”, “The Critic as Artist”, “The Duchess of Padua”, “The Truth of Masks”, “A House of Pomegranates”, “The Fisherman and His Soul”, “An Indian Husband”, “The Decay of Lying”, “Vera or the Nihilists” та ін.

Вибір лінгвістичних методів дослідження зумовлений завданнями, які поставлені в праці (описовий) та контент-аналіз.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в тому, що представлений матеріал може бути використаний під час подальшої розробки питань з антропонімії художніх творів. Матеріали й результати статті можуть бути використані на уроках української мови під час вивчення онімної лексики іншомовного походження, словотвору, морфології.

Одержані результати дослідження мають **практичну цінність** як для лінгвістичного аналізу, так і для осмислення кон-структивних шляхів збереження культурного спадку націй.

Основний виклад матеріалу. Антропоніми в художньому творі відіграють роль не лише певного визначника того чи того методу або жанру, а й часто є потужним характерологічним засобом. Особове ім'я – юридично зафіксоване слово, за допомогою якого здійснюється індивідуалізація, легалізація особи.

Вибір якогось з імен як “головного” імені коливається від індивіда до індивіда, від колективу до колективу, що мають на увазі той же об'єкт. Так само суто умовним є і формуляр імен: ім'я – по батькові – прізвище або американські first name – (middlename) – last name та французькі prenom-nom (особливість яких в тому, що за базове береться ім'я, nom).

Отже, характерним для культури Заходу є акцент на “особистісному”, зокрема на хрещеному імені, і, як результат, кон-центрація антропонімії на якомусь одному імені, що приховує багато реальних функцій імені.

Р.С.Гімеревський і Б.А.Старостін у книзі „Иностранные имена и названия в русском тексте” подали основні правила транскрибування імен і назв 18-ти європейських мов, а також склали таблиці, приклади транскрипції та списки чоловічих імен разом з їхніми російськими відповідниками (для кожної мови окремо) [1].

У цілому ми читаємо тексти з уже перекладеними прозонами. Для передачі українською мовою іноземних особових імен перекладач використовує три основних способи: транскрипцію, тобто більш-менш подібне зображення звукової форми імені; транслітерацію, тобто відтворення кирилицею буквеної структури імені; і власне переклад, що передбачає передачу імені наявними лексичними засобами.

Практична транскрипція – особлива тема. Ім'я – невід'ємна належність особистості. Під час переходу з мови в мову його значення вже не усвідомлюватися (порівн. *Лариса – чайка*), а матерія, звучання зберігаються.

У випадках, коли транскрипція не дає бажаних результатів, перекладач користується методом транслітерації, тобто від-творенням написання імені.

За допомогою транслітерації уможливується розв'язання проблеми скороченої ненаголошеної голосної чи труднощі, пов'язані з буквою *r*, що англійською то вимовляється, то не вимовляється: *Peter and Mark*. У цьому випадку правило просте: там, де пишеться *r* в англійській, пишемо *i* в українській.

Отже, зважаючи на вищесказане, доходимо висновку, що в справі відтворення українською мовою англійських імен одночасно діють кілька різних традицій. Перекладач усе ж таки діє, зважаючи на інтуїцію.

У статті викликають зацікавлення основи прізвищ і їхнє значення. Нам цікаво те, що в багатьох випадках у прізвищах зберігаються слова, які в сучасній мові уже вийшли з ужитку. Крім того, таке дослідження дає багатий матеріал для зістав-ного вивчення антропонімії різних територій різних мовних систем.

Лексико-семантичний аналіз антропонімів проводиться нами на матеріалі 80 прізвищ, зібраних із творів О.Уайльда. Прізвища ми розподілили на дві групи: відапелятивні та відіменні [2].

В українській мові імена іншомовного походження адаптуються згідно з усіма лінгвістичними нормами мови-реципієн-та. Але етимологія імен, на жаль, залишається нами не дослідженою. Тому ми вдаємося лише до контент-аналізу.

Від власних чоловічих імен вилучено 13 назв: *Morris, Emerson, Domitian, Jekyll, Henry* тощо.

Від власних жіночих імен – 18: *Alice, Vera, Ellen, Jessica, Isis, Lucy* тощо.

Загальна кількість особових назв – 31.

Dorian Gray, Henry Wotton, Basil Hallward, Lady Brandon, Lady Agatha, Lord Fermor, George, Lord Kelso, Margaret Devereux, Eve, Dartmoor, Victoria, Sybil Vane, Imogen, Isaac, James Vane, Victor, Lady Gwendolen, Mrs. Leaf, Mr. Hubbard, Mr. Danby, Lord Staveley, Henry Ashton, Adrian Singleton, Lord Kent Francis, Harden, Lady Narborough, Geoffrey Clouston, Arthur Savile, Lady Wandermere, Gladys, Mr. Podger, Lady Flora, Thomas, Sybil Merton, Clementina Beauchamp, Lord Surbiton, Rouvaloff, Mr. Winckelkopf, Mr. Robert Smith, Hughie Erskine, Laura Merton, Alan Trevor, Baron Hausberg, Hiram B. Otis, Simone de Canterville, Eleonora de Canterville, Augustus Dampier, Lucretia R. Jappan, Virginia E. Otis, Lord Bilton, Mrs. Umney, Fanny Davenport, Sara Bernhardt, William Gull, Madame de Tremouillac, De Voltaire, Lady Stutfield, Dr. Dobell, Thomas Horton, Daniel Dumb, Chantecler, Jack Castleton, Lord Rufford, Francis Stilton, Lord Tattless, Sieur de Bulkeley, Simone, Bianca, Guido Bardi, Diana, Lucca, Medea, Lorenzo, Antonio Costa, Lucretia, Lord Chist, John, Caroline Ponterfract, Miss Worsley, Mrs. Allonby, Lord Brancaster, Gerald Arbuthnot, Lord Illingworth, Lady Hunstanton, Charlotte Pagden, Eleonor, Lady Stutfield, Mr. Kelvil, Mr. Cardew, Mrs. Cardewallows, Chan Toon, Ernest Cosgove, Oscar Willie, Robert Ross, Shan Man Phru, George Edward Griffith, Thomas Dowis, Goldmith, Mr. Locke, Charles Bumney, Janus Weatercock, Egomet Bonmet, Van Vinkvooms, Mr. Crabbe, David, Michael Angelo, Alan Chartier, Barry Cornwall, Thomas Browne, Mr. Erle, William Follet, Justies Vaughan, Baron Alderson, Charles Lamb, Lord Tennyson, Monsieur de Lorraine, Marques de-las-Torres, Senora del Pilar, Charles, Lucca, Gilbert, Emest, Cicero, Balzac, Gustave Flaubert, Berlioz, Byron, Sieur de Montaigne, Fra Lippo Lippi, George Meredith, Donatello, Kalos Alkibiates, Milton, Henry Arthur Jones, Lewis Morris, Mr. Ruskin, Napoleon, Darwin, Renar, Simone Guesso, Beatrice, Andreas Pollajuolo, Maffio Petrucci, Jeppo Vitellozzo, Jedeo Bardi, Guido Ferrant, Ascanio CristofanoMoranzone, Bernardo Cavalcanti, Hugo, Lucy, Mrs. Langtry, Lord Lytton, Anne Boleyn, Edgar, Jessica, Henry, Hal, Duncan, Richard, George, Garten, Mr. Gilbert, Orinaldo, Rosalind, Lady Macbeth, Ophelia, Mr. Irving, Auguste Vacquerie, Ellen Terry, E. W. Godwin, Hegel, Brooke, Isis, Osiris, Alice, Kraken, Hell, Robert Chiltren, Vicomte de Nanjac, Mr. Montford, Phipps, James, Harold, Lady Markby, Mrs. Marchmont, Marbel Chiltren, Mrs. Cheveley, Cyril, Vivian, Morris, Emerson, Domitian, Jekyll, Henry James, James Payn, Oliphant, Marion Crowford, Robert Elsmere, Guy de Maupassant, M. Zola, M. Daubet, Isaac, George Meredith, Daniel Deronda, Charles Reade, Martha Ray, Mr. Wilkinson, Thomas Mallory, Herbert Spencer, Rawdon Crawley, Becky Sharp, Mr. Hyde, Peter Sabouroff, Michael, Vera, Nicolas, Maraloffski, Kalit.

Відапелятивних прізвищевих назв – 49 лексем. Їхні основи походять від:

1. Назв звукових вражень: *Alan Campbel, Archibald Campbell* (дзвін табору).
2. Назв абстрактних понять: *Lady Marvel* (диво), *Newman* (нова людина), *Fancy Dress Ball* (фантастична платяна куля), *Reckless Rupert* (безоглядний), *Barbara Modish* (мода).
3. Назв дій, процесів: *Chase Canterbury* (полювання), *Lady Startup* (запуск).
4. Назв військових посад, чинів: *Colonel* (полковник), *Jonas the Graveless* (граф без голови).
5. Назв частин тіла: *Skeleton* (скелет).
6. Назв конкретних предметів: *Lord Raker* (граблі), *Mr. Gladstone* (шкіряний саквояж), *Les Ballons* (балони).
7. Назв роду занять: *Etonians* (вихованці ітонського коледжу), *Chamberlain* (камергер), *Mason* (каменярь), *Rider Haggard* (виснажений вершник), *Mr. Pestle* (товкач).
8. Назв рослин: *Chan Toon* (індійське червоне дерево каналу), *Hogley Wood* (деревина).
9. Назв рис характеру: *Lady Wilde* (дика).
10. Назв ландшафту: *Hotton Garden* (сад), *Tumhan Green* (земний).
11. Назв тварин: *Charles Lamb* (ягнята), *Charles James Fox* (лис).
12. Назв опредмечених дій: *Miss Wainwright* (пропустіть), *Viscount Goring Lord Goring* (вишивання віконту (лорду) кліну), *John Foster* (заохочувати).
13. Назв зовнішніх ознак людини: *Dwarf* (карлик).
14. Назв, що вказують на спорідненість, родинні зв'язки: *Mr. Pater* (батько).
15. Назв релігійної належності: *M. Christian* (християнин), *Holy* (священний).
16. Назв будівель та приміщень: *Mr. Booth* (кабіна пана), *Hall Caine* (зала).
17. Назв частин предметів: *Anne Page* (сторінка).
18. Назв хвороб: *Ague* (лихоманка).
19. Назв почуттів: *Avarice* (жадібність).
20. Назв міфологічних істот: *Mermaid* (русалка), *Merpen* (водяний), *Vermilion* (кіновар).
21. Назв за місцем проживання: *Washington Otis* (вашингтонський).
22. Назви людей: *Martin Maniac* (маньяк), *Jonas the Graveless* (безвагомий), *Hylas* (кваксії).
23. Назв кольору: *Black Isaac* (чорний), *Gretta Green* (зелена).
24. Назв птахів: *Griffin* (грифон).
25. Назв матеріалів, речовин: *Marbel Cosgove* (мармур).

Найбільш поширеними групами є групи на позначення: абстрактних понять, будівель та приміщень, опредмечених дій, міфологічних істот, роду занять, звукових вражень, дій, процесів, військових посад, чинів, конкретних предметів.

Пристосовуючись до норм чужої мови, імена потерпають певних змін (фонетичних та фонологічних, лексичних, морфологічних, синтаксичних). В умовах білінгвізму та полімовлення можуть контактувати або літературні мови, або діалекти, або одна мова у своїй літературній формі з іншою мовою, представленою у вигляді народних говірок та діалектів.

Під час свідомого введення імен однієї мови в іншу можливе: найбільш точно слідування іншомовній вимові та морфології; збереження традиційних варіантів імен.

Іноді під час переходу власних назв з однієї мови в іншу простежується коливання форм, викликане як намаганням уподібнитися, так і бажанням змінити своє власне традиційне задля наближення до іншомовного.

Контактування мов відбувається у вигляді взаємопроникнення мовних елементів на рівні мови й на рівні мовлення

Попри всю різноманітність морфем у словах та певну складність їх членування, найбільш виправданим способом виділення у слові його складових є насамперед відшукання у слові-апелятиві основної, центральної частини – кореня, і підбір спільнокореневих близькозначних слів із послідовним відокремленням закінчення, префікса, суфікса тощо.

В англійській мові на відміну від української переважають відіменні прізвища, відапелятивних – менше.

В обох мовах в основному збігаються лексико-семантичні групи апелятивів, що ввійшли до складу прізвищ (назва географічних об'єктів, назви тваринного світу, назви рослинного світу, назви частин тіла людини, назви ознак людини зовнішнього й внутрішнього характеру тощо).

Література:

1. Гимеревський Р.С. Иностранные имена и названия в русском тексте : справочник / Гимеревский Р.С. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. шк., 1985.– 303 с.
2. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища / Редько Ю.К. – К.: Наук.думка, 1969. – 255с.
3. Скрипник Л.Г. Власні імена людей / Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. – К.: Наукова думка, 1986. – 308 с.
4. <http://www.ukrlib.com.ua/books-zl/book.php?id=417> HYPERLINK “<http://www.ukrlib.com.ua/books-zl/book.php?id=417&sort=0>”&HYPERLINK “<http://www.ukrlib.com.ua/books-zl/book.php?id=417&sort=0>”sort=0
5. <http://vseskazki.su/avtorskie-skazki/chitat-oskar-uajld.html?start=10>